

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

БАЛЮК Ірина Анатоліївна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 10 (співавтор — НАМЯСЕНКО Ольга Кузьмівна);

БОРЕЦЬ Лариса Василівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри фінансового права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 6 (співавтор — ОСТАПОВИЧ В'ячеслав Миколайович);

ГАЛАХМЕТОВ Ігор Абзалович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 8 (підрозділи 8.3, 8.4);

ДЗЯХАР Галина Іванівна — старший викладач кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 5 (співавтор — ЧИХІРЬОВ Володимир Леонідович); Розділ 7 (співавтор — ШАТАЛОВА Лариса Миколаївна);

ДЯДЮК Анастасія Леонідівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 8 (підрозділ 8.2);

ЗАМРИГА Артур Вікторович — кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 2 (підрозділи 2.3, 2.4, 2.6); Розділ 8 (підрозділ 8.6);

ЗУБАЧОВА Ірина Сергіївна — асистент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 9 (співавтор — САГАЙДАК Юлія Вікторівна);

ІЛЬНИЦЬКА Надіра Фатехівна — старший викладач кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 2 (підрозділи 2.2, 2.5);

КИКОТЬ Павло Валерійович — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 8 (підрозділ 8.1);

КУЛАГА Еліна Вікторівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 8 (підрозділ 8.5);

ЛІТОШЕНКО Олена Святославівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 2 (підрозділ 2.1); Розділ 3 (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3); Розділ 4;

МОРОЗОВА Вероніка Олексіївна — асистент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 3 (підрозділи 3.4, 3.5);

НАМЯСЕНКО Ольга Кузьмівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 10 (співавтор — БАЛЮК Ірина Анатоліївна);

ОСТАПОВИЧ В'ячеслав Миколайович — старший викладач кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», адвокат — Розділ 6 (співавтор — БОРЕЦЬ Лариса Василівна);

САГАЙДАК Юлія Вікторівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного та муніципального права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 9 (співавтор — ЗУБАЧОВА Ірина Сергіївна);

ЧЕРНЕГА Віталій Миколайович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 1;

ЧИХІРЬОВ Володимир Леонідович — старший викладач кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 5 (співавтор — ДЗЯХАР Галина Іванівна);

ШАТАЛОВА Лариса Миколаївна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 7 (співавтор — ДЗЯХАР Галина Іванівна).

Розділ 6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	158
6.1. Загальні засади відповідальності учасників господарських відносин	158
6.2. Відшкодування збитків у сфері господарювання	167
6.3. Штрафні та оперативно-господарські санкції	167
6.4. Адміністративно-господарські санкції	173
Розділ 7. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	183
7.1. Поняття та ознаки банкрутства	184
7.2. Процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника	187
7.3. Провадження в справах про банкрутство	197
Розділ 8. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ОКРЕМИХ ГАЛУЗЯХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	211
8.1. Правове регулювання господарсько-торговельної діяльності	211
8.2. Комерційне посередництво (агентська діяльність) у сфері господарювання	223
8.2.1. <i>Правова характеристика комерційного посередництва (агентської діяльності): поняття, ознаки, види</i>	223
8.2.2. <i>Агентський договір як правова підстава виникнення агентських правовідносин</i>	225
8.2.3. <i>Зміст правового зобов'язання учасників агентських відносин</i>	227
8.3. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності	237
8.3.1. <i>Інвестиція (інновація) та інвестиційна (інноваційна) діяльність: поняття, ознаки, змістова характеристика</i>	237
8.3.2. <i>Правовий статус суб'єктів інвестиційної (інноваційної) діяльності</i>	239
8.3.3. <i>Інвестиційна складова предмета господарського договору та особливості його укладання</i>	242
8.4. Правове регулювання фінансової діяльності	247
8.4.1. <i>Поняття «фінанси» та «фінансова діяльність» суб'єктів господарювання</i>	247
8.4.2. <i>Змістова характеристика правового регулювання ринку фінансових послуг</i>	250
8.5. Правове регулювання ціноутворення в Україні	256
8.6. Правове регулювання оціночної діяльності	266
Розділ 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	279
9.1. Поняття, суб'єкти та види зовнішньоекономічної діяльності	280
9.2. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності	283
9.3. Зовнішньоекономічний договір (контракт)	293
9.4. Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів (ІНКОТЕРМС)	298
9.5. Митне регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності	303
Розділ 10. ЗАХИСТ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	319
10.1. Судовий захист прав суб'єктів господарювання в порядку господарського, цивільного та адміністративного судочинства	319
10.2. Міжнародний комерційний арбітражний суд і третейські суди як позасудовий захист прав суб'єктів господарювання	325
10.3. Виконання судових рішень	330

Розділ 9

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

9.1. *Поняття, суб'єкти та види зовнішньоекономічної діяльності.*

9.2. *Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.*

9.3. *Зовнішньоекономічний договір (контракт).*

9.4. *Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів (ІНКОТЕРМС).*

9.5. *Митне регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.*

У результаті вивчення матеріалів цього розділу студенти повинні

знати:

- поняття та види зовнішньоекономічної діяльності;
- нормативно-правове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності;
- види суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх правовий статус;
- мету, завдання та принципи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- порядок ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій, а також

уміти:

- орієнтуватись у системі чинного господарського й цивільного законодавства України, користуватись офіційними правовими виданнями, іншими джерелами з правових питань;
- аналізувати відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності в сфері зовнішньоекономічних відносин;
- давати характеристику правового статусу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- розмежовувати принципи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- аналізувати правовий статус суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- складати зовнішньоекономічний договір (контракт) і правильно інтерпретувати міжнародні комерційні терміни;
- орієнтуватись у митному регулюванні при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- самостійно вирішувати окремі питання правового характеру в сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- застосовувати набуті знання під час роботи за спеціальністю.

9.1. Поняття, суб'єкти та види зовнішньоекономічної діяльності

Визначення зовнішньоекономічної діяльності міститься в ст. 377 ГК України. Так, *зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання* є господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном, що відповідно до Господарського кодексу України визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються в діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів та/або робочою силою.

Крім того, сутність поняття зовнішньоекономічної діяльності розкривається в ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» як *діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами*.

Зовнішньоекономічна діяльність провадиться на принципах свободи її суб'єктів добровільно вступати у зовнішньоекономічні відносини, здійснювати їх у будь-яких формах, не заборонених законом, і рівності перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єкти господарювання України та іноземні суб'єкти господарювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності керуються такими принципами:

принципом суверенітету народу України в здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, що полягає у:

— виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність на території України, керуючись законами, що діють на території України;

— обов'язку України неухильно виконувати всі договори й зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин;

принципом свободи зовнішньоекономічного підприємництва, що полягає у:

— праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності добровільно вступати в зовнішньоекономічні зв'язки;

— праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинними законами України;

— обов'язку додержувати при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності порядку, встановленого законами України;

— виключному праві власності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на всі одержані ними результати зовнішньоекономічної діяльності;

принципом юридичної рівності і недискримінації, що полягає у:

— рівності перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, зокрема держави, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;

— забороні будь-яких, крім передбачених зазначеним Законом, дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також іноземних суб'єктів господарювання за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками;

— неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених цим Законом;

принципом верховенства закону, що полягає у:

— регулюванні зовнішньоекономічної діяльності тільки законами;

— забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що в будь-який спосіб створюють для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності умови менш сприятливі, ніж ті, які встановлені законами України;

принципом захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, який полягає в тому, що Україна як держава:

— забезпечує рівний захист інтересів усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарювання на її території згідно з законами України;

— здійснює рівний захист усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності права;

— захищає державні інтереси України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів і норм міжнародного права.

Відповідно до чинного законодавства України суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є:

- фізичні особи — громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України й постійно проживають на території України;

- юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні, які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, зокрема акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні дома, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), зокрема юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарювання;

- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно із законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України та яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;

- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарювання, які не є юридичними особами згідно із законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

- спільні підприємства за участю суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарювання, зареєстровані як такі в Україні та які мають постійне місцезнаходження на території України;

- інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України.

Україна в особі її органів, місцеві органи влади й управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи згідно із законами України.

До видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюються в Україні суб'єкти зазначеної діяльності, належать:

- експорт та імпорт товарів, капіталів і робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарювання, зокрема: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарювання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України;
- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарювання; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;
- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;
- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних і страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарювання зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;
- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарювання, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;
- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;
- організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що проводяться на комерційній основі за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;
- товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарювання;

- орендні, зокрема лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарювання;
- операції з придбання, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах і на міжбанківському валютному ринку;
- роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;
- інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України.

Посередницькі операції, при здійсненні яких право власності на товар не переходить до посередника (на підставі комісійних, агентських договорів, договорів доручення та ін.), здійснюються без обмежень.

9.2. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється з метою:

- забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України;
- стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, зокрема зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України;
- створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється:

- Україною як державою в особі її органів у межах їх компетенції;
- недержавними органами управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами, торговельними палатами, асоціаціями, спілками та іншими організаціями координаційного типу), що діють на підставі їх статутних документів;
- самими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на підставі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою:

- законів України;
- передбачених у законах України актів тарифного й нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції;
- економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого) у межах законів України;
- рішень недержавних органів управління економікою, які приймаються за їх статутними документами в межах законів України;

▪ угод, що укладаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та які не суперечать законам України.

Забороняється регулювання зовнішньоекономічної діяльності прямо не передбаченими у цій частині актами й діями державних і недержавних органів.

Нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність і відповідно до закону є регуляторними актами, розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

На території України згідно із зазначеним Законом запроваджуються такі правові режими для іноземних суб'єктів господарювання:

- національний режим, який означає, що іноземні суб'єкти господарювання мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарювання України. Національний режим застосовується щодо всіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів цієї діяльності, пов'язаної з їх інвестиціями на території України, а також щодо експортно-імпортних операцій іноземних суб'єктів господарювання тих країн, які входять разом з Україною до економічних союзів;

- режим найбільшого сприяння, який означає, що іноземні суб'єкти господарювання мають обсяг прав, преференцій та пільг щодо мит, податків і зборів, якими користується або користуватиметься іноземний суб'єкт господарювання будь-якої іншої держави, якій надано згаданий режим, за винятком випадків, коли зазначені мита, податки, збори та пільги з них устанавлюються в рамках спеціального режиму, визначеного нижче. Режим найбільшого сприяння надається на основі взаємної угоди суб'єктам господарювання інших держав згідно з відповідними договорами України та застосовується у сфері зовнішньої торгівлі;

- спеціальний режим, який застосовується до територій спеціальних економічних зон, передбачених законодавством, а також до територій митних союзів, до яких входить Україна, і в разі встановлення будь-якого спеціального режиму відповідно до міжнародних договорів за участю України. В Україні згідно із зазначеним Законом запроваджуються такі правові режими для товарів, що імпортуються з держав — членів Світової організації торгівлі (далі — СОТ):

- національний режим, який означає, що для імпортованих товарів походженням з держав-членів СОТ надається режим не менш сприятливий, ніж для аналогічних товарів українського походження щодо податків, зборів, устанавлюваних законами та іншими нормативно-правовими актами правил і вимог до внутрішнього продажу, пропозиції до продажу, купівлі, транспортування, розподілу або використання товарів, а також правил внутрішнього кількісного регулювання, які встановлюють вимоги щодо змішування, переробки або використання товарів у певних кількостях чи пропорціях;

- режим найбільшого сприяння, який стосується мита, правил його справляння, правил і формальностей у зв'язку з імпортом і означає, що будь-яка перевага, сприяння, привілей чи імунітет, які надаються щодо будь-якого товару, який походить з будь-якої держави, повинні негайно й безумовно надаватися аналогічному товару, який походить з території держав-членів СОТ або держав,

з якими укладено двосторонні чи регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння. Винятки щодо режиму найбільшого сприяння в формі преференцій можуть бути зроблені для товарів, що походять з держав, з якими Україна уклала угоди про вільну торгівлю або митний союз чи проміжні угоди, що в майбутньому призведуть до створення зон вільної торгівлі або митних союзів у межах розумного періоду часу (10 років), чи угоди про прикордонну торгівлю та застосування генеральної системи преференцій.

Україна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на її території.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності має забезпечувати:

- захист економічних інтересів України та законних інтересів;
- рівні можливості для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій;
- заохочення конкуренції та ліквідацію монополізму в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Держава та її органи не мають права безпосередньо втручатися в зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів цієї діяльності, за винятком випадків, коли таке втручання здійснюється згідно з цим та іншими законами України.

Найвищим органом, що здійснює державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, є Верховна Рада України. До її компетенції України належать:

- прийняття, зміна та скасування законів, що стосуються зовнішньоекономічної діяльності;
- затвердження головних напрямів зовнішньоекономічної політики України;
- розгляд, затвердження та зміна структури органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- укладання міжнародних договорів України відповідно до законів України про міжнародні договори та приведення чинного законодавства держави у відповідність з правилами, установленими цими договорами;
- затвердження нормативів обов'язкового розподілу валютної виручки державі та місцевим Радам народних депутатів України, ставок та умов оподаткування, митного тарифу, митних зборів і митних процедур України при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- установлення спеціальних режимів зовнішньоекономічної діяльності на території України;
- затвердження списків товарів, експорт та імпорт яких забороняється чинним законодавством України;
- прийняття рішень про застосування заходів у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів або економічних угруповань шляхом установлення повної/часткової заборони (повного/часткового ембарго) на торгівлю, крім випадків, визначених законодавством;
- позбавлення режиму найбільшого сприяння або пільгового спеціального режиму.

Кабінет Міністрів України:

- ✓ уживає заходів до здійснення зовнішньоекономічної політики України відповідно до законів України;
- ✓ координує діяльність міністерств, державних комітетів і відомств України з регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- ✓ координує роботу торговельних представництв України в іноземних державах;
- ✓ ухвалює нормативні акти управління з питань зовнішньоекономічної діяльності у випадках, передбачених законами України;
- ✓ проводить переговори й укладає міжурядові договори України з питань зовнішньоекономічної діяльності у випадках, передбачених законами України про міжнародні договори, забезпечує виконання міжнародних договорів України з питань зовнішньоекономічної діяльності всіма державними органами управління, підпорядкованими Кабінету Міністрів України, та залучає до їх виконання інших суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на договірних засадах;
- ✓ відповідно до своєї компетенції, визначеної законами України, вносить на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо системи міністерств, державних комітетів і відомств — органів оперативного державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, повноваження яких не можуть бути вищими за повноваження Кабінету Міністрів України, які він має згідно із законами України;
- ✓ забезпечує складання платіжного балансу, зведеного валютного плану України;
- ✓ здійснює заходи із забезпечення раціонального використання коштів Державного валютного фонду України;
- ✓ забезпечує виконання рішень Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй з питань зовнішньоекономічної діяльності;
- ✓ ухвалює рішення про застосування заходів у відповідь на дискримінаційні або недружні дії інших держав, митних союзів або економічних угруповань шляхом запровадження режиму ліцензування, або здійснення інших заходів відповідно до законодавства.

Національний банк України:

- здійснює зберігання й використання золотовалютного резерву України та інших державних коштовностей, які забезпечують платоспроможність України;
- представляє інтереси України у відносинах з центральними банками інших держав, міжнародними банками та іншими фінансово-кредитними установами та укладає відповідні міжбанківські угоди;
- регулює курс національної валюти України до грошових одиниць інших держав;
- здійснює облік і розрахунки щодо наданих та отриманих державних кредитів і позиках, провадить операції з централізованими валютними ресурсами, які виділяються з Державного валютного фонду України в розпорядження Національного банку України;

— виступає гарантом кредитів, що надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності іноземними банками, фінансовими та іншими міжнародними організаціями під заставу Державного валютного фонду та іншого державного майна України тощо.

Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі:

- здійснює оперативне державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні відповідно до законодавства України;
- ухвалює рішення про порушення і проведення антидемпінгових, антисубсидійних або спеціальних розслідувань та застосування відповідно антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів;
- приймає рішення про застосування заходів у відповідь щодо економічних угруповань у межах компетенції, визначеної законами України. До органів місцевого управління зовнішньоекономічною діяльністю належать:
  - місцеві Ради народних депутатів України та їх виконавчі й розпорядчі органи;
  - територіальні підрозділи (відділення) органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.

Інші повноваження у сфері регуляторної політики з питань провадження зовнішньоекономічної діяльності визначаються Законом України «Про центральні органи виконавчої влади» та відповідно положення щодо них.

Компетенція органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів визначається Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Нормативні акти органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності приймаються тільки у випадках, прямо передбачених законами України. Органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи діють як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності лише через створені ними зовнішньоекономічні комерційні організації, які мають статус юридичної особи України.

Органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України можуть створювати свої територіальні підрозділи (відділення), якщо це впливає з їх компетенції, яка визначається законами України та положеннями про ці органи.

Зазначені органи територіального регулювання зовнішньоекономічної діяльності створюються за погодженням з відповідними місцевими Радами народних депутатів України та в межах загального ліміту бюджетних коштів, що виділяються на утримання відповідних органів державного регулювання України. Дії зазначених підрозділів (відділень) не повинні суперечити нормативним актам місцевих Рад народних депутатів України, за винятком випадків, коли такі дії передбачені або впливають із законів України.

Відповідно до Господарського кодексу України Кабінет Міністрів України може встановлювати перелік товарів (робіт, послуг), експорт та імпорт яких здійснюються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності лише за наявності ліцензії.

Порядок ліцензування експортно-імпортних операцій та види ліцензій визначаються спеціальним законом.

Режим квотування зовнішньоекономічних операцій запроваджується у випадках, передбачених законом, чинними міжнародними договорами України та здійснюється шляхом обмеження загальної кількості та/або сумарної митної вартості товарів, яка може бути ввезена (вивезена) за певний період. Порядок квотування зазначених операцій та види квот визначаються законом.

Інформація щодо введення режиму ліцензування або квотування публікується в офіційних виданнях у порядку, установленому законом.

Ліцензування зовнішньоекономічних операцій визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання дозволу на здійснення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності експорту (імпорту) товарів.

Ліцензування експорту (імпорту) товарів здійснюється у формі автоматичного або неавтоматичного ліцензування.

Автоматичне ліцензування визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності дозволу на здійснення впродовж визначеного періоду експорту (імпорту) товарів, щодо яких не встановлюються квоти (кількісні або інші обмеження). Автоматичне ліцензування експорту (імпорту) як адміністративна процедура з оформлення та видачі ліцензії не справляє обмежувального впливу на товари, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню.

Автоматичне ліцензування імпорту має бути скасовано в разі припинення обставин, що були підставою для його запровадження, а також у разі існування інших процедур, за допомогою яких можна розв'язати завдання, для вирішення яких запроваджується автоматичне ліцензування.

Неавтоматичне ліцензування визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності дозволу на здійснення впродовж визначеного періоду експорту (імпорту) товарів, щодо яких установлюються певні квоти (кількісні або інші обмеження). Неавтоматичне ліцензування експорту (імпорту) як адміністративна процедура з оформлення та видачі ліцензії використовується в разі встановлення квот (кількісних або інших обмежень) на експорт (імпорт) товарів.

Кількісні обмеження застосовуються виключно на недискримінаційній основі, тобто жодні заборони чи обмеження не застосовуються Україною щодо імпорту будь-якого товару на її територію чи щодо експорту будь-якого товару, призначеного для території будь-якої держави, якщо тільки імпорт аналогічного товару з усіх третіх держав в Україну або експорт до всіх третіх держав є аналогічним чином забороненим чи обмеженим, якщо інше не передбачено міжнародними договорами та законодавством України.

Ліцензування експорту товарів запроваджується в Україні в разі:

— значного порушення рівноваги щодо певних товарів на внутрішньому ринку, що мають вагомe значення для життєдіяльності в Україні, особливо сільськогосподарської продукції, продуктів рибальства, харчової промисловості та промислових товарів широкого вжитку першої необхідності або інших товарів.

Таке ліцензування має тимчасовий характер і застосовується до моменту відновлення рівноваги щодо певних товарів на внутрішньому ринку;

— необхідності забезпечення захисту життя, здоров'я людини, тварин або рослин, навколишнього природного середовища, громадської моралі, національного багатства художнього, історичного чи археологічного значення або захисту прав інтелектуальної власності, а також у разі необхідності державної безпеки;

— експорту золота та срібла, крім банківських металів;

— необхідності застосування заходів щодо захисту вітчизняного товаровиробника в разі обмеження експорту вітчизняних матеріалів, потрібних для забезпечення достатньою кількістю таких матеріалів вітчизняної переробної промисловості впродовж періодів, коли внутрішня ціна на такі матеріали тримається на рівні, нижчому за світову ціну, за умови впровадження Кабінетом Міністрів України плану стабілізації та за умови, що такі обмеження не повинні призводити до зростання експорту товарів такої галузі вітчизняної промисловості. Такі заходи застосовуються виключно на недискримінаційній основі;

— необхідності забезпечення захисту патентів, торгових марок та авторських прав;

— необхідності забезпечення виконання міжнародних договорів України.

Ліцензування імпорту товарів запроваджується в Україні в разі:

• різкого погіршення стану платіжного балансу та зовнішніх платежів (якщо інші заходи неефективні);

• різкого скорочення або мінімального розміру золотовалютних резервів;

• необхідності забезпечення захисту життя, здоров'я людини, тварин або рослин, навколишнього природного середовища, громадської моралі, національного багатства художнього, історичного чи археологічного значення або захисту прав інтелектуальної власності, а також відповідно до вимог державної безпеки;

• імпорту золота та срібла, крім банківських металів;

• необхідності застосування заходів щодо захисту вітчизняного товаровиробника у разі зростання імпорту в Україну, що завдає значної шкоди або загрожує завданням значної шкоди національному товаровиробнику подібного або безпосередньо конкуруючого товару. Таке ліцензування має тимчасовий характер і застосовується на строк, який дає змогу не допустити завдання значної шкоди або компенсувати завдану значну шкоду національному товаровиробнику й дає йому можливість відновити його прибутковість;

• необхідності забезпечення захисту патентів, торгових марок та авторських прав;

• необхідності забезпечення виконання міжнародних договорів України;

• необхідності застосування заходів у відповідь на дискримінаційні або недружні дії інших держав, митних союзів або економічних угруповань.

Рішення про застосування режиму ліцензування експорту (імпорту) товарів, зокрема встановлення квот (кількісних або інших обмежень), приймається Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади з

питань економічної політики з визначенням переліку конкретних товарів, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню, періоду дії ліцензування та кількісних або інших обмежень щодо кожного товару. У разі застосування захисних заходів щодо захисту вітчизняного товаровиробника рішення про запровадження режиму ліцензування приймається Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі згідно із законодавством.

Стосовно кожного виду товару може встановлюватися лише один вид ліцензії.

Ліцензії видаються центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики, а також у межах наданих ним повноважень — відповідним республіканським органом Автономної Республіки Крим, структурним підрозділом обласної, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій.

У разі порушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності порядку здійснення такої діяльності до нього може бути застосовано індивідуальний режим ліцензування.

Ліцензії видаються на підставі заявок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що подаються за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики.

Для одержання ліцензії заявники зазвичай звертаються до одного органу виконавчої влади. У разі необхідності в одержанні погодження можливе звернення до кількох органів виконавчої влади, але не більше ніж до трьох.

Розгляд заявок на одержання ліцензій може здійснюватися в порядку їх надходження, який визначається за датами їх реєстрації, або одночасно після закінчення оголошеного строку їх приймання.

У заявці на одержання ліцензії зазначаються такі дані:

— повне найменування суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, прізвище та ім'я його керівника, найменування та код товару (товарів) згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) найменування виробника, споживача товару (товарів), код і назва держави (держав) походження та призначення:

— у разі експорту, код і назва держави (держав) походження та відправлення;

— у разі імпорту, строк дії ліцензії, кількість та вартість товару (товарів), код і назва митниці, повні найменування та адреси продавця та покупця, вид угоди, валюта платежу, основна та додаткова одиниці виміру товару (товарів), погодження з органами виконавчої влади (за необхідності), підстава для запиту ліцензії, особливі умови ліцензії.

При поданні заявки можуть вимагатися документи та інформація, які вважаються потрібними для підтвердження даних, зазначених у заявці та зовнішньоекономічному договорі (контракті).

Заявка не може бути відхилена в разі допущення незначних помилок у документах, які подаються для одержання ліцензії, якщо вони не змінюють основних даних, що містяться в заявці. Основними вважаються дані, передбачені умовами зовнішньоекономічного договору (контракту).

У разі запровадження режиму автоматичного ліцензування строк видачі ліцензії не має перевищувати 10 робочих днів від дати одержання заявки та інших

необхідних документів, що відповідають установленим вимогам. Не може бути відмовлено у видачі ліцензії, якщо всі необхідні документи подані й відповідають встановленим вимогам.

У разі запровадження режиму неавтоматичного ліцензування:

- строк розгляду заявок не має перевищувати 30 днів від дати їх одержання, якщо заявки розглядаються в порядку їх надходження, і більш як 60 днів від дати закінчення оголошеного строку приймання заявок, якщо всі вони розглядаються одночасно;

- ліцензія видається на підставі заявки в межах квоти із зазначенням строку дії ліцензії;

- якщо на момент подання заявки (у разі застосування процедури розгляду в порядку надходження) установлені квоти (кількісні або інші обмеження) вичерпано, така заявка не розглядається. Про факт, що квоти (кількісні або інші обмеження) вичерпані, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, який подав відповідну заявку, повідомляється письмово впродовж семи робочих днів від дати її одержання;

- рішення про видачу ліцензії приймається з урахуванням даних щодо використання раніше одержаних ліцензій за умови додержання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вимог законодавства про захист економічної конкуренції.

При розгляді поданих заявок одночасно, у разі запровадження неавтоматичного ліцензування вперше, розподіл квот здійснюється пропорційно обсягам, зазначеним у заявках суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Неавтоматичне ліцензування не повинно справляти обмежувального або такого, що порушує торгівлю, впливу на товари на доповнення до того впливу, що виникає внаслідок запровадження режиму неавтоматичного ліцензування.

Забороняється обмеження імпорту товарів, щодо яких установлюються певні квоти, до повного використання таких квот. Ліцензія видається, якщо заявку та інші подані документи оформлено з дотриманням вимог, установлених законодавством. Термін дії ліцензії має передбачати виконання зобов'язань отримувача ліцензії за зовнішньоекономічним договором (контрактом), але не перевищувати термін дії кількісних обмежень.

Рішення про відмову у видачі ліцензії повинно бути вмотивованим, прийнятим у строки, установлені для розгляду заявок, і надсилається (видається) заявникові в письмовій формі.

У разі відмови у видачі ліцензії заявник має право на оскарження рішення згідно із законодавством.

За видачу ліцензії справляється збір, розмір якого встановлюється Кабінетом Міністрів України з урахуванням фактичних витрат, пов'язаних із застосуванням процедури ліцензування.

Митне оформлення товарів, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню, здійснюється тільки за наявності відповідної ліцензії.

У митному оформленні товарів, що ліцензуються та навантажуються навалом, не може бути відмовлено в разі, якщо коли вартість, кількість або вага та-

ких товарів незначною мірою відрізняються від тих, що зазначені в ліцензії. Гранична різниця таких значень встановлюється Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики.

Центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики щомісяця інформує центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи про видані ліцензії на експорт (імпорт) товарів, що підлягають ліцензуванню.

Центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи щомісяця подає центральному органу виконавчої влади з питань економічної політики інформацію про обсяги експорту (імпорту) товарів за виданими ліцензіями.

Ліцензування товарообмінних (бартерних) операцій здійснюється в тому разі, коли предметом цих операцій є товари, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню.

Ліцензування експорту (імпорту) матриць, обладнання та сировини для їх виробництва здійснюється з урахуванням вимог законодавства з питань виробництва, експорту (імпорту) відповідно до процедури видачі ліцензій.

Ліцензування не поширюється на експорт та реалізацію компенсаційної та прибуткової продукції, одержаної інвестором у власність на умовах угоди про розподіл продукції, укладеної відповідно до вимог Закону України «Про угоди про розподіл продукції». Запровадження будь-яких обмежень щодо експорту та реалізації такої продукції, зокрема кількісних, не допускається, якщо інше не передбачено угодою про розподіл продукції.

Перелік товарів, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню, інформація про строк дії ліцензій і внесення будь-яких змін до них, порядок подання та розгляду заявок публікується в офіційних друкованих виданнях України з повідомленням відповідного комітету СОТ упродовж 60 днів з дня оприлюднення та наданням копій цих публікацій.

Публікація повинна включати таку інформацію:

- перелік товарів, що підлягають процедурам ліцензування;
- контактний пункт для надання інформації про право на одержання ліцензії;
- адміністративний орган (органи) для подання заявок на ліцензію;
- дату й назву публікації, у якій викладено процедури ліцензування;
- зазначення того, чи є ліцензування автоматичним або неавтоматичним;
- адміністративні цілі у разі процедур автоматичного ліцензування імпорту;
- зазначення заходів, що застосовуються через процедури ліцензування у разі процедур неавтоматичного ліцензування імпорту;
- очікуваний термін тривалості процедури ліцензування, якщо його може бути встановлено з певною мірою ймовірності, а якщо ні — то причину, чому ця інформація не може бути надана.

Якщо квота розподіляється серед держав-постачальників, інформація про розподіл квоти підлягає опублікуванню з повідомленням про це інших держав, заінтересованих у постачанні в Україну певних товарів.

Офіційне опублікування здійснюється за 21 день до дати запровадження режиму ліцензування, але не пізніше зазначеної дати. На запит заінтересованої держави-члена СОТ повинна надаватися відповідна інформація щодо:

- порядку застосування обмежень;
- кількості виданих за певний період ліцензій із зазначенням за необхідності обсягу та/або вартості товарів;
- розподілу ліцензій серед держав-постачальників;
- статистичних даних про обсяги та/або вартість товарів.

9.3. Зовнішньоекономічний договір (контракт)

Правовою формою реалізації зовнішньоекономічної діяльності виступає зовнішньоекономічний договір (контракт).

У теорії та практиці використовуються різні терміни для підкреслення зовнішньоекономічного спрямування такого договору й того, що він укладається між особливими суб'єктами господарювання — суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Так використовуються термін «зовнішньоторгова угода» (ст.ст. 45, 568, 569 ГК України), угода у сфері зовнішньої торгівлі (ст. 567 ГК України), «зобов'язання у сфері зовнішньої торгівлі», «зовнішньоторгівельний контракт» тощо.

Відповідно до ст. 1. Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» зовнішньоекономічний договір (контракт) — це домовленість двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Отже, до зовнішньоекономічних договорів (контрактів) слід відносити домовленість між суб'єктами господарювання, підприємства яких знаходяться на території різних країн. Такий принцип — принцип місцезнаходження комерційних підприємств сторін у різних країнах як основа для розмежування зовнішньоекономічних і внутрішньогосподарських договорів, отримав міжнародне визнання й використовується нині в юридичній науці.

Відповідно до ст. 382 ГК України визначається, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право укласти будь-які зовнішньоекономічні договори (контракти), крім тих, укладення яких заборонено законодавством України.

Укладання зовнішньоекономічного договору (контракту) відбувається відповідно до законодавства України, а також з урахуванням міжнародних договорів, що ратифіковані Верховною Радою України.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право при укладанні контракту використовувати міжнародні звичаї, рекомендації міжнародних установ і організацій, якщо це прямо не заборонено законодавством України.

Для підписання зовнішньоекономічного договору (контракту) суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності не потрібен дозвіл будь-якого органу державної

влади, управління або вищестоящої організації, за винятком випадків, передбачених законами України.

Наразі в чинному законодавстві відсутня норма про загальну обов'язкову реєстрацію зовнішньоекономічних контрактів, однак згідно зі ст. 383 ГК України Кабінет Міністрів України з метою забезпечення відповідності зовнішньоекономічних договорів (контрактів) законодавству України може запроваджувати їх державну реєстрацію.

Для окремих видів діяльності в сфері ЗЕД збережені вимоги щодо державної реєстрації договорів. До таких видів зовнішньоекономічних контрактів відносяться:

1) договори на здійснення експортних операцій з металобрухтом (ст. 9 Закону України «Про металобрухт» 1999 р.; Наказ Міністерства економіки України «Про порядок реєстрації (обліку) зовнішньоекономічних контрактів (договорів) на здійснення експортних операцій з металобрухтом» від 15.12.2005 р. № 505);

2) договори про спільну інвестиційну діяльність (виробничу кооперацію, спільне виробництво тощо), не пов'язану зі створенням юридичної особи, за умови, що вона ґрунтується на співробітництві двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, серед яких хоча б один є іноземним інвестором (Ст. 24 Закону України «Про режим іноземного інвестування»; Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 30.01.1997 р. № 112; Інструкція про порядок проведення державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора, затверджена наказом МЗЕЗ торгу України від 20.02.1997 р. № 125);

3) договори, що передбачають виконання резидентами боргових зобов'язань перед нерезидентами за запозиченими в них кредитами, позиками в іноземній валюті (п. 1 Указу Президента України «Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства» від 27.06.1999 р., № 734/99; Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам, затверджене постановою Правління Національного банку України від 17.06.2004 р. № 270) тощо.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається в простій письмовій формі, якщо інше не передбачено національним законодавством чи міжнародними договорами. Форма зовнішньоекономічного контракту визначається правом місця його укладання.

За відсутності згоди між сторонами щодо права, яке має застосовуватися до їхніх контрактів, використовується право країни, де заснована компанія (суб'єкт господарювання, суб'єкта ЗЕД), яка є: продавцем — у договорі купівлі-продажу; наймодавцем — у договорі майнового найму; ліцензіаром — у договорі на використання виключних або аналогічних прав; зберігачем — у догово-

рі зберігання; перевізником — у договорі перевезення; експедитором — у договорі страхування; кредитором — у договорі кредитування; дарувальником — у договорі дарування; поручителем — у договорі поручення; заставодавцем — у договорі застави.

До зовнішньоекономічних договорів про виробниче співробітництво, спеціалізацію та кооперацію, виконання будівельно-монтажних робіт, застосовується право країни, яка здійснює таку діяльність або де створюються передбачені договором результати.

До зовнішньоекономічного договору (контракту) про створення спільного підприємства, застосовується право країни, на території якої буде створено таке підприємство й офіційно реєструється.

Відповідно до Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), затвердженого наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 06.09.2001 р. № 201 зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій формі, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України чи законом.

Повноваження представника на укладання зовнішньоекономічного договору (контракту) може впливати з доручення, установчих документів, договорів та інших підстав, не заборонених законом.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) в судовому порядку може бути визнано недійсним, якщо буде з'ясовано, що він не відповідає законодавству України та (або) чинним міжнародним договорам, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Окрім національного законодавства, укладання такого виду зовнішньоекономічних договорів (контрактів) регулюється Конвенцією Організації Об'єднаних Націй від 11.04.1980 р. Згідно з цією Конвенцією договори на поставку товарів, що підлягають виготовленню або виробництву, вважаються договорами купівлі-продажу, якщо тільки сторона, яка замовляє товари, не бере на себе зобов'язання поставити суттєву частину матеріалів, необхідних для виготовлення або виробництва таких товарів. Конвенція не застосовується до договорів, у яких зобов'язання сторони, яка поставляє товари, полягають переважно у виконанні роботи або в наданні інших послуг.

Від імені суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України, що є юридичними особами, зовнішньоекономічний договір (контракт) підписує особа, яка має таке право згідно з посадою відповідно до установчих документів цього суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, та особа, яку вповноважено на це довіреністю, виданою за підписом керівника суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності одноособово чи в іншому порядку, передбаченому установчими документами, або особа, яку уповноважено на це установчими документами безпосередньо.

Дії, які здійснюються від імені іноземного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України, уповноваженим на це належним чином, вважаються діями цього іноземного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Для підписання зовнішньоекономічного договору (контракту) суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності не потрібен дозвіл будь-якого органу державної влади, управління або вищестоящої організації, за винятком випадків, передбачених законами України (про що було сказано раніше).

До умов, які повинні бути передбачені в договорі (контракті), якщо сторони такого договору (контракту) не погодились про інше щодо викладення умов договору, і така домовленість не позбавляє договір предмета, об'єкта, мети та інших істотних умов, без погодження яких сторонами договір може вважатися таким, що неукладений, або його може бути визнано недійсним в силу недотримання форми згідно з чинним законодавством України, відносяться:

1.1) назва, номер договору (контракту), дата та місце його укладення;

1.2) преамбула. У преамбулі визначається, повне найменування сторін — учасників зовнішньоекономічної операції, під якими вони офіційно зареєстровані із зазначенням країни, скорочене визначення сторін як контрагентів («Продавець», «Покупець», «Замовник», «Поставник» тощо) і найменування документів, якими керуються контрагенти при укладанні договору (контракту) (статут підприємства, установчий договір тощо);

1.3) предмет договору (контракту). У цьому розділі визначається, який товар (роботи, послуги) один з контрагентів зобов'язаний поставити (здійснити) іншому, із зазначенням точного найменування, марки, сорту або кінцевого результату роботи, що виконується. У разі бартерного (товарообмінного) договору (контракту) або контракту на переробку давальницької сировини визначається також точне найменування (марка, сорт) зустрічних поставок (або назва товару, що є кінцевою метою переробки давальницької сировини).

Якщо товар (робота, послуга) потребує більш докладної характеристики або номенклатура товарів (робіт, послуг) доволі велика, то все це вказується в додатку (специфікації), який має бути невід'ємною частиною договору (контракту), про що робиться відповідна позначка в тексті договору (контракту).

Для бартерного (товарообмінного) договору (контракту) згаданий додаток (специфікація), крім того, балансується за загальною вартістю експорту та імпорту товарів (робіт, послуг).

У додатку до договору (контракту) на переробку давальницької сировини вказується відповідна технологічна схема такої переробки.

Технологічна схема переробки давальницької сировини повинна відображати: усі основні етапи переробки сировини та процес перетворення сировини в готову продукцію; кількісні показники сировини на кожному етапі переробки з обґрунтуванням технологічних втрат сировини; витрати виконавця переробки на кожному її етапі;

1.4) кількість та якість товару (обсяги виконання робіт, надання послуг). У цьому розділі визначається, залежно від номенклатури, одиниця виміру товару, прийнята для товарів такого виду (у тоннах, кілограмах, штуках тощо), його загальна кількість та якісні характеристики. У тексті договору (контракту) на виконання робіт (надання послуг) визначаються конкретні обсяги робіт (послуг) та термін їх виконання;

1.5) базисні умови поставки товарів (прийому-здачі виконаних робіт або послуг). У цьому розділі вказується вид транспорту та базисні умови поставки (згідно з Міжнародними правилами інтерпретації комерційних термінів у редакції 2000 р. або 2010 р.), які визначають обов'язки контрагентів щодо поставки товару та встановлюють момент переходу ризиків від однієї сторони до іншої, а також конкретний строк поставки товару (окремих партій товару). У разі укладання договору (контракту) на виконання робіт (надання послуг) у цьому розділі визначаються умови та строки виконаних робіт (послуг);

1.6) ціна та загальна вартість договору (контракту). У цьому розділі визначається ціна одиниці виміру товару та загальна вартість товарів або вартість виконаних робіт (наданих послуг), що поставляються згідно з договором (контрактом) (крім випадків, коли ціна товару розраховується за формулою), та валюта платежів. Якщо згідно з договором (контрактом) поставляються товари різної якості та асортименту, ціна встановлюється окремо за одиницю товару кожного сорту, марки, а окремим пунктом договору (контракту) вказується його загальна вартість. У цьому разі цінові показники можуть бути вказані в додатках (специфікаціях), на які робиться посилання у тексті договору (контракту).

У договорі (контракті) на переробку давальницької сировини, крім того, зазначається її заставна вартість.

У бартерному (товарообмінному) договорі (контракті) загальна вартість товарів, що експортуються, і загальна вартість товарів, що імпортуються за цим договором (контрактом), виражені в іноземній валюті, крім того, зазначаються в доларах США;

1.7) умови платежів. Цей розділ визначає спосіб, порядок і строки фінансових розрахунків і гарантії виконання сторонами взаємних платіжних зобов'язань. Залежно від обраних сторонами умов платежу в тексті договору (контракту) вказуються: (а) умови банківського переказу до (авансового платежу) та/або після відвантаження товару, або умови документарного акредитиву або інкасо (з гарантією), визначені відповідно до спільної Постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. № 444 «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті»; (б) умови про гарантію, якщо вона є або коли необхідна (вид гарантії (на вимогу, умовна), умови та термін дії гарантії, можливість зміни умов договору (контракту) без зміни гарантій).

1.8) умови здачі (приймання) товару (робіт, послуг). У цьому розділі визначаються строки та місце фактичної передачі товару, перелік товаросупровідних документів. Приймання-здача проводиться за кількістю відповідно до товаросупровідних документів, за якістю згідно з документами, що засвідчують якість товару;

1.9) упаковка та маркування. Цей розділ містить відомості про упаковку товару (ящики, мішки, контейнери тощо), нанесене на ній відповідне маркування (найменування продавця та покупця, номер договору (контракту), місце призначення, габарити, спеціальні умови складування та транспортування та інше), а за необхідності й умови її повернення;

1.10) форс-мажорні обставини. Цей розділ містить відомості про те, за яких випадків умови договору (контракту) може бути невиконано сторонами (стихійні лиха, воєнні дії, ембарго, втручання з боку влади та інше). При цьому сторони звільняються від відповідальності на строк дії цих обставин, або можуть відмовитись від виконання договору (контракту) частково або загалом без додаткової фінансової відповідальності. Строк дії форс-мажорних обставин підтверджується Торгово-промисловою палатою відповідної країни;

1.11) санкції та рекламації. Цей розділ установлює порядок застосування штрафних санкцій, відшкодування збитків і пред'явлення рекламацій у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням одним з контрагентів своїх зобов'язань. При цьому мають бути чітко визначені розміри штрафних санкцій (у відсотках від вартості недоставленого товару або суми неоплачених коштів, строки виплати штрафів — від якого терміну вони встановлюються та впродовж якого часу діють), строки, впродовж яких рекламації можуть бути заявлені, права та обов'язки сторін договору (контракту) при цьому, способи врегулювання рекламацій;

1.12) арбітраж. У цьому розділі визначаються умови та порядок арбітражного вирішення спорів щодо тлумачення, невиконання або неналежного виконання договору (контракту) з визначенням назви арбітражного суду або чітких критеріїв визначення арбітражного суду будь-якою зі сторін залежно від предмета та характеру спору, а також погоджений сторонами вибір матеріального й процесуального права, яке буде застосовуватись цим судом, і правил процедури арбітражу;

1.13) юридичні адреси, поштові та платіжні реквізити сторін. При цьому вказуються повні юридичні адреси, повні поштові та платіжні реквізити (№ рахунку, назва банку) контрагентів договору (контракту).

За домовленістю сторін у договорі (контракті) можуть визначатись додаткові умови: страхування, гарантії якості, умови залучення субвиконавців договору (контракту), агентів, перевізників, визначення норм навантаження (розвантаження), умови передачі технічної документації на товар, збереження торгових марок, порядок сплати податків, мита, зборів, різноманітні захисні застереження, з якого моменту договір (контракт) починає діяти, кількість підписаних примірників договору (контракту), можливість і порядок внесення доповнень і змін до договору (контракту) тощо.

9.4. Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів (ІНКОТЕРМС)

Правила ІНКОТЕРМС відомі в усьому світі й широко застосовуються в практиці міжнародної торгівлі. ІНКОТЕРМС — скорочення від англ. International commercial terms — міжнародні торгові терміни. Повна назва — Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів. Правила видаються Міжнародною

торговою палатою й уперше були опубліковані 1936 р. У подальшому до них вносилися зміни і доповнення 1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000 та 2010 років.

За своєю сутністю Правила є систематизованим збірником міжнародних торгових звичаїв. Хоча вони мають лише рекомендацій характер, однак це, як свідчить світова практика, не зменшує їх важливості й значення.

Інкотермс 2010 — це міжнародні правила, визнані урядовими органами, юридичними компаніями й комерсантами в усьому світі як тлумачення найбільш застосованих у міжнародній торгівлі термінів.

Застосування правил ІНКОТЕРМС спрощує складання й погодження договорів, сприяє однакового розумінню та тлумаченню контрагентами різних країн умов поставки, оскільки вони застосовуються в зовнішньоекономічній діяльності суб'єктами господарювання більшості країн світу.

Указом Президента України від 04.10.1994 р. № 567/94 «Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів» з метою однакового тлумачення комерційних термінів суб'єктами підприємницької діяльності України за укладання договорів, а також учасниками відносин, що виникають у зв'язку з такими договорами, встановлено, що під час укладання суб'єктами підприємницької діяльності України всіх форм власності договорів, зокрема зовнішньоекономічних договорів (контрактів), предметом яких є товари, застосовуються Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів, підготовлені Міжнародною торговою палатою 1953 р. Суб'єкти підприємницької діяльності України під час укладання договорів, зокрема зовнішньоекономічних договорів (контрактів), повинні забезпечувати дотримання Правил ІНКОТЕРМС.

З 01.01.2011 р. набрала чинності нова редакція Правил використання внутрішніх та міжнародних торгових термінів Інкотермс — 2010, прийнята Міжнародною торговою палатою. В Україні вступ в дію нової редакції відбувся з деяким запізненням, оскільки за національним законодавством, Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів є частиною законодавства й мають бути обов'язково опубліковані.

Усі терміни Правил поділяються на 4 групи: «E» — терміни, «F» — терміни, «C» — терміни та «D» — терміни, які, своєю чергою, можна поділити на дві великі категорії — правила для будь-якого виду транспорту й правила для морського й внутрішнього водного транспорту.

Кількість термінів у новій редакції ІНКОТЕРМС 2010 скорочено до 11.

Отже, розглянемо їх більш докладно.

EXW (EX Works (<...> named place) Франко завод (<...> назва місця).

Термін «Франко завод» означає, що продавець вважається таким, що виконав свої обов'язки з постачання, коли він надасть товар у розпорядження покупця на своєму підприємстві чи в іншому названому місці (наприклад, на заводі, фабриці, складі тощо). Продавець не відповідає за завантаження товару на транспортний засіб, а також за митне очищення товару для експорту.

FCA (Free Carrier (<...> named place) Франко перевізник (<...> назва місця).

Термін «франко-перевізник» означає, що продавець доставить товар, який пройшов митне очищення, зазначеному покупцем перевізнику до названого місця.

Слід зазначити, що вибір місця постачання вплине на зобов'язання із завантаження та розвантаження товару на цьому місці. Якщо поставка здійснюється в приміщенні продавця, то останній несе відповідальність за відвантаження. Якщо ж постачання здійснюється в інше місце, продавець за відвантаження товару відповідальності не несе. Цей термін може бути використаний під час перевезення будь-яким видом транспорту, включаючи змішані перевезення.

FAS (Free Alongside Ship (<...> named port of shipment) Франко вздовж борту судна (<...> назва порту відвантаження).

Термін «франко вздовж борту судна» означає, що продавець виконав постачання, коли товар розміщений уздовж борту судна на причалі або на ліхтерах у зазначеному порту відвантаження. Це означає, що з цього моменту всі витрати й ризики втрати чи пошкодження товару повинен нести покупець. За умовами терміну FAS на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту (на відміну від умов попередніх видань «Інкотермс» — обов'язок з митного очищення для експорту покладався на покупця). Однак, якщо сторони бажають, щоб покупець узяв на себе обов'язки з митного очищення товару для експорту, то це повинно бути чітко обумовлене у відповідному доповненні до договору купівлі-продажу.

FOB (Free On Board (<...> named port of shipment) Франко борт (<...> назва порту відвантаження).

Термін «Франко борт» означає, що продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна в названому порту відвантаження. Це означає, що з цього моменту всі витрати й ризики втрати чи пошкодження товару повинен нести покупець. За умовами терміна FOB на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом. Якщо сторони не збираються поставити товар через поручні судна, слід застосовувати термін FCA.

CFR Cost and Freight (<...> named port of destination) Вартість і фрахт (<...> назва порту призначення)

Термін «вартість і фрахт» означає, що продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження. За умовами терміна CFR на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом.

CIF (Cost, Insurance and Freight (<...> named port of destination) Вартість, страхування і фрахт (<...> назва порту призначення).

Термін «вартість, страхування та фрахт» означає, що продавець виконав постачання, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження. Продавець зобов'язаний оплатити витрати й фрахт, необхідні для доставки товару в зазначений порт призначення, але ризик втрати або ушкодження товару, як і будь-які додаткові витрати, що виникають після відвантаження товару, переходять з продавця на покупця. За умовами терміна CIF на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Даний термін може засто-

совуватися тільки під час перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом. Якщо сторони не збираються поставити товар через поручні судна, слід застосовувати термін СІР.

СІР (Carriage and Insurance Paid To (<...> named place of destination) Фрахт/перевезення та страхування оплачені до (<...> назва місця призначення).

Термін «фрахт/перевезення та страхування оплачені до» означає, що продавець доставить товар названому їм перевізнику. Крім цього, продавець зобов'язаний оплатити витрати, пов'язані з перевезенням товару до названого пункту призначення. Це означає, що покупець бере на себе всі ризики й будь-які додаткові витрати після доставки таким чином товару. Однак, за умовами СІР на продавця також покладається обов'язок із забезпечення страхування від ризиків втрати й ушкодження товару під час перевезення на користь покупця. Отже, продавець укладає договір страхування й оплачує страхові внески. Покупець повинен брати до уваги, що відповідно до умов терміна СІР від продавця потрібно забезпечення страхування з мінімальним покриттям. За умовами терміна СІР на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися під час перевезення товару будь-яким видом транспорту, включаючи змішані перевезення.

СРТ (Carriage Paid To (<...> named place of destination) Фрахт/перевезення оплачені до (<...> назва місця призначення).

Термін «фрахт/перевезення оплачено до» означає, що продавець доставить товар названому перевізнику. Крім цього, продавець зобов'язаний оплатити витрати, пов'язані з перевезенням товару до названого пункту призначення. Це означає, що покупець бере на себе всі ризики втрати чи пошкодження товару, як і інші витрати після передачі товару перевізнику. За умовами терміна СРТ на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися під час перевезення товару будь-яким видом транспорту, включаючи змішані перевезення.

DAT (Delivered At Terminal (<...> named terminal of destination) Постачання на терміналі (<...> назва терміналу).

Термін «поставка на терміналі» (новий термін, запроваджений в Інкотермс 2010) означає, що продавець виконав своє зобов'язання з постачання, коли він надав покупцю товар, розвантажений з транспортного засобу в узгодженому терміналі зазначеного місця призначення. Під терміналом розуміють будь-яке місце, зокрема авіа/авто/залізничний карго термінал, причал, склад тощо. Продавець несе всі ризики з доставки товару і його розвантаження на терміналі. Продавець не зобов'язаний виконувати митні формальності або сплачувати імпорتنі мита при ввезенні товару. Цей термін може застосовуватися у разі поставок будь-яким видом транспорту.

DAP (Delivered At Point (<...> named point of destination) Постачання в пункті (<...> назва пункту).

Термін «поставка в пункті» (новий термін, запроваджений в Інкотермс 2010) означає, що продавець виконав своє зобов'язання з постачання, коли він надав покупцю товар, готовий до розвантаження з транспортного засобу, що прибув в

узгоджене місце призначення. Продавець несе всі ризики, пов'язані з доставкою товару в узгоджене місце призначення. Продавець не зобов'язаний виконувати митні формальності або сплачувати імпортні мита при ввезенні товару. Цей термін може застосовуватися при поставках будь-яким видом транспорту.

DDP (Delivered Duty Paid (<...> named place of destination) Постачання з оплатою мита (<...> назва місця призначення).

Термін «постачання зі сплатою мита» означає, що продавець надасть товар, що пройшов митне очищення й не був розвантажений з прибулого транспортного засобу в розпорядження покупця в названому місці призначення. Продавець зобов'язаний нести всі витрати й ризики, пов'язані з транспортуванням товару, включаючи (де це буде потрібно) будь-які збори для імпорту в країну призначення (під словом «мити» тут розуміють відповідальність і ризики за проведення митного очищення, а також за оплату митних формальностей, митних мит, податків та інших зборів).

Тоді як термін EXW покладає на продавця мінімальні обов'язки, термін DDP передбачає максимальні обов'язки продавця. Цей термін не може застосовуватись, якщо продавець прямо чи побічно не може забезпечити отримання імпортової ліцензії. Якщо сторони погодилися про виключення із зобов'язань продавця деяких з витрат, що підлягають оплаті при імпорті (таких, як податок на додану вартість — ПДВ), це повинно бути чітко визначено в контракті купівлі-продажу.

Текст Інкотермс 2010 є самодостатнім. Однак деякі терміни потребують роз'яснення.

Перевізник — для цілей Інкотермс 2010 перевізник є стороною, з якою укладено договір перевезення.

Митні формальності — вимоги, які повинні бути виконані відповідно до чинного митного регулювання і можуть включати обов'язки щодо документів, безпеки, інформації або фактичного огляду товару.

Постачання — це поняття є багатограним у торговому праві та практиці, однак Інкотермс 2010 використовує його для позначення, коли ризик втрати чи пошкодження товару переходить з продавця на покупця.

Відвантажувальні документи — це поняття використовується в заголовку. Воно означає документ, що підтверджує поставку (передачу) товару. За певними термінами Інкотермс 2010 відвантажувальним документом є транспортний документ або інформація про них. Однак за термінами EXW, FCA, FAS та FOB відвантажувальним документом може бути й розписка. Відвантажувальний документ може мати й інші функції, наприклад, становити частину механізму платежу тощо.

Упаковка — це поняття використовується для кількох цілей.

Упаковка товару повинна відповідати вимогам договору купівлі-продажу.

Упаковка товару означає, що товар придатний для перевезення.

Зберігання упакованого товару в контейнері або іншому транспортному засобі.

У Інкотермс 2010 поняття упакування включає і перше, й друге вказане значення. Інкотермс 2010 не регулює обов'язки сторін з укладання товару в контейнер, більше того, за необхідності сторонам доцільно передбачити це в договорі купівлі-продажу.

9.5. Митне регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності

Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності забезпечують в основному такі нормативні акти: Митний кодекс України від 13.03.2012, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991р., Закон України «Про митний тариф України» від 19.09.2013 р., Порядок справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2002 р. № 1569, Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва 1950 р., Митна Конвенція про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів 1961 р., Міжнародна конвенція 1973 р. щодо спрощення та гармонізації (узгодження) митних процедур (Конвенція Кіото), Митна конвенція про перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 14.11.1975 р., Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 р.

Отже, законодавство України з питань державної митної справи складається з Конституції України, Митного Кодексу, інших законів України, що регулюють порядок й умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного й нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація та забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, становлять державну митну справу.

Крім того, до законодавства України з питань державної митної справи слід віднести міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правові акти, видані на основі та на виконання Митного кодексу та інших законодавчих актів.

Відповідно до ст. 3 Митного кодексу при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, застосовуються виключно норми законів України та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, чинні на день прийняття митної декларації органом доходів і зборів України.

Якщо законодавством України передбачена можливість виконання митних формальностей без подання митної декларації, застосовуються норми законів України та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, чинні на день виконання таких формальностей.

Норми законів України, які пом'якшують або скасовують відповідальність особи за порушення митних правил, передбачені Митним кодексом, мають зво-

ротну дію в часі, тобто їх норми поширюються й на правопорушення, учинені до прийняття цих законів. Норми законів України, які встановлюють або посилюють відповідальність за такі правопорушення, зворотної дії в часі не мають.

Якщо норми законів України чи інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків підприємств і громадян, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, чи прав та обов'язків посадових осіб органів доходів і зборів, унаслідок чого є можливість прийняття рішення як на користь таких підприємств і громадян, так і на користь органу доходів і зборів, рішення повинно прийматися на користь зазначених підприємств і громадян.

Відповідно до ст. 7 Митного кодексу встановлені порядок й умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного й нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, становлять державну митну справу.

Державна митна справа здійснюється з дотриманням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів і системи митної статистики, інших загальновизнаних у світі норм і стандартів.

Засади державної митної справи, зокрема правовий статус органів доходів і зборів, митна територія та митний кордон України, процедури митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, митні режими та умови їх застосування, заборони та/або обмеження щодо ввезення в Україну, вивезення з України та переміщення через територію України транзитом окремих видів товарів, умови та порядок справляння митних платежів, митні пільги, визначаються Митним кодексом та іншими законами України.

Безпосереднє керівництво здійсненням державної митної справи покладається на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику.

Державна митна справа здійснюється на основі принципів:

- 1) виключної юрисдикції України на її митній території;
- 2) виключних повноважень органів доходів і зборів України щодо здійснення державної митної справи;
- 3) законності та презумпції невинуватості;
- 4) єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;

- 5) спрощення законної торгівлі;
- 6) визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності;
- 7) дотримання прав та охоронюваних законом інтересів осіб;
- 8) заохочення доброчесності;
- 9) гласності та прозорості;
- 10) відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються Митним кодексом.

Митним Кодексом регулюється механізм так званого «*єдиного вікна*» — механізм взаємодії декларантів, їхніх представників та інших заінтересованих осіб з органами доходів і зборів, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, який забезпечує можливість одноразового подання в електронному вигляді через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» документів та/або відомостей з метою дотримання вимог щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, передбачених цим Кодексом, іншими законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також нормативно-правовими актами, виданими на основі та на виконання цього Кодексу та інших законів України.

Під *митним контролем*, що є одним з основних завдань митних органів, відповідно до ст. 4 Митного Кодексу, розуміють сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення дотримання норм Митного кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Відповідно до ст. 318 Кодексу митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Митний контроль здійснюється виключно органами доходів і зборів відповідно до Митного кодексу та інших законів України та передбачає виконання органами доходів і зборів мінімуму митних формальностей, необхідних для забезпечення дотримання законодавства України з питань державної митної справи. Митний контроль товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Для забезпечення здійснення митного контролю органами доходів і зборів використовується єдина автоматизована інформаційна система органів доходів і зборів України.

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами органів доходів і зборів шляхом:

- 1) перевірки документів і відомостей, які надаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);

3) обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

4) усного опитування громадян і посадових осіб підприємств;

5) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено на органи доходів і зборів;

6) перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;

7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів.

Відповідно до ст. 320 Митного кодексу форми та обсяги контролю, достатнього для забезпечення дотримання законодавства з питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні, обираються митницями (митними постами) на підставі результатів застосування системи управління ризиками. Не допускаються визначення форм та обсягів митного контролю іншими органами державної влади, а також участь їх посадових осіб у здійсненні митного контролю.

Форми та обсяг контролю, достатнього для забезпечення дотримання законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів України, укладених відповідно до закону, після завершення митного оформлення, визначаються в порядку, установленому Митним кодексом. На вимогу власника товарів, щодо яких визначено форму та обсяг митного контролю, або повноваженої ним особи органи доходів і зборів зобов'язані письмово повідомити про це впродовж години, якщо інший строк повідомлення не визначено цим Кодексом.

Якщо за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності проведення митного огляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митне оформлення та випуск цих товарів, транспортних засобів за рішенням митниці (митного посту) можуть бути здійснені без пред'явлення зазначених товарів, транспортних засобів митниці (митному посту) або з пред'явленням, але без проведення їх митного огляду.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають під митним контролем з моменту його початку й до закінчення згідно із заявленим митним режимом.

Перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем закінчується:

1) у разі ввезення на митну територію України — після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем упродовж усього часу дії митного режиму;

2) у разі вивезення за межі митної території України — після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем упродовж усього часу дії митного режиму.

Відповідно до Митного кодексу України під *митним оформленням* розуміють виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі й транзиту через її територію товарів.

Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику, якщо інше не передбачено Митним кодексом.

Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів органів доходів і зборів упродовж робочого часу, установленого для цих органів.

Відповідно до міжнародних договорів, укладених згідно із законом, митне оформлення в пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому органі доходів і зборів з пред'явленням їх цьому органу, якщо інше не передбачено Митним кодексом.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через територію України в митному режимі транзиту, здійснюється органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення.

Місця митного оформлення товарів, що переміщуються трубопроводами та лініями електропередачі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику.

За письмовим зверненням декларанта або вповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватись органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів, а також поза робочим часом, установленим для них, на умовах, визначених Митним кодексом. Форма письмового звернення визна-

часться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику.

За виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування органів доходів і зборів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб справляється плата в розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, та в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику.

У разі оголошення надзвичайного стану в окремих регіонах України можуть визначатися органи доходів і зборів, в яких здійснюватиметься митне оформлення товарів.

За рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику, митне оформлення піддакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів може здійснюватися в спеціально визначених для цього органах доходів і зборів.

Митне оформлення розпочинається з моменту подання органу доходів і зборів декларантом або вповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, і документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування — з моменту отримання органом доходів і зборів від декларанта або вповноваженої ним особи електронної митної декларації чи електронного документа, який згідно із законодавством замінює митну декларацію.

Засвідчення органом доходів і зборів прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється шляхом проставлення відбитків відповідних митних забезпечень (зокрема за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних і товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються органу доходів і зборів українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування. Органи доходів і зборів вимагають перекладу українською мовою документів, складених іншою мовою, ніж офіційна мова митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування, тільки в разі, якщо дані, які містяться в них, є необхідними для перевірки або підтвердження відомостей, зазначених у митній декларації. У такому разі декларант забезпечує переклад зазначених документів за власний рахунок.

Митне оформлення завершується впродовж чотирьох робочих годин з моменту пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комер-

ційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з цим Кодексом товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред'явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей.

Строк митного оформлення може бути перевищений на час виконання відповідних формальностей виключно в разі:

1) виконання митних формальностей поза місцем розташування органу доходів і зборів.

2) підтвердженого письмово бажання декларанта або вповноваженої ним особи подати додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару;

3) проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів, якщо товари не випускаються;

4) виявлення порушень митних правил, якщо товари не випускаються;

5) зупинення митного оформлення відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;

6) подання додаткових документів у межах передбаченого нею строку, перебіг якого припиняється з моменту отримання митницею (митним постом) таких документів чи письмової відмови декларанта або вповноваженої ним особи в їх наданні;

7) призупинення митного оформлення.

Якщо товар декларується з використанням попередньої або періодичної митних декларацій, митне оформлення за цими деклараціями завершується у строк, що не перевищує чотирьох робочих годин з моменту їх подання.

Не допускається перевищення строку в зв'язку з проведенням правоохоронними органами та підрозділами внутрішньої безпеки органів доходів і зборів спеціальних операцій, перевірок та інших заходів, які не є операціями, що здійснюються в рамках виконання процедур митного контролю.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання всіх митних формальностей, визначених Митним кодексом відповідно до заявленого митного режиму, що засвідчується органом доходів і зборів шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (зокрема за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних і товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

При виявленні порушення митних правил орган доходів і зборів здійснює випуск товарів до завершення розгляду справи про таке порушення за умови, що:

1) такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі у процесі провадження у справі як докази;

2) декларант сплачує всі митні платежі або забезпечує їх сплату відповідно до Митного кодексу.

Відмова в митному оформленні — це письмове вмотивоване рішення органу доходів і зборів про неможливість здійснення митного оформлення товарів,

транспортних засобів комерційного призначення через невиконання декларантом або вповноваженою ним особою умов.

У рішенні про відмову в митному оформленні повинні бути зазначені причини відмови та наведені вичерпні роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Зазначене рішення повинно також містити інформацію про порядок його оскарження.

Рішення про відмову в митному оформленні приймається в межах строку для завершення митного оформлення. Неприйняття такого рішення впродовж зазначеного строку є бездіяльністю, яка може бути оскаржена в порядку, установленому чинним законодавством.

Під **декларуванням** розуміють заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії або їх електронні (скановані) копії, засвідчені електронним цифровим підписом декларанта або вповноваженої ним особи.

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках, а також електронних (сканованих) копій паперових документів, засвідчених електронним цифровим підписом декларанта або вповноваженої ним особи.

Митна декларація та інші документи, подання яких органам доходів і зборів передбачено цим Кодексом, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу.

У системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику, створюється акредитований центр сертифікації ключів, який безоплатно надає територіальним органам зазначеного центрального органу виконавчої влади на регіональному та місцевому рівнях та підприємствам усі необхідні послуги електронного цифрового підпису.

Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, ґрунтується на міжнародних стандартах електронного обміну даними.

Умови та порядок декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються цим Митним кодексом. Положення про митні декларації та форми цих декларацій затверджуються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, — центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику.

Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей справляння мит-

них платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення дотримання вимог Митного кодексу та інших законодавчих актів.

Під митною декларацією, заповненою в звичайному порядку, розуміють митну декларацію, що містить обсяг відомостей (даних), достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення в заявлений митний режим.

За рішенням органу доходів і зборів митне оформлення та випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до митного режиму експорту може здійснюватися без їх пред'явлення органу доходів і зборів, якому подано митну декларацію, заповнену у звичайному порядку. Рішення про можливість випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення без їх пред'явлення органу доходів і зборів або про необхідність такого пред'явлення приймається органом доходів і зборів на основі результатів аналізу ризиків у строк не більше чотирьох робочих годин з моменту прийняття митної декларації, заповненої в звичайному порядку відповідно до митного режиму експорту.

Попередня митна декларація (інший документ, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до Митного кодексу) подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення (зокрема з метою транзиту) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України.

Попередня митна декларація подається декларантом або вповноваженою ним особою органу доходів і зборів, у зоні діяльності якого товари, транспортні засоби комерційного призначення будуть пред'явлені для митного оформлення з метою проведення аналізу ризиків і прискорення виконання митних формальностей.

Якщо декларант або вповноважена ним особа не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної декларації в звичайному порядку, вона може подати органу доходів і зборів тимчасову митну декларацію на такі товари за умови, що вона містить дані, достатні для розміщення їх у заявлений митний режим, та під зобов'язання про подання додаткової декларації в строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації.

Якщо під час митного оформлення товарів за тимчасовою митною декларацією органом доходів і зборів бралися проби (зразки) цих товарів для проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) і рішення органу доходів і зборів за результатами такого дослідження (аналізу, експертизи) не може бути прийнято в 30-денний строк з дня оформлення тимчасової митної декларації, цей строк продовжується органом доходів і зборів, але не більш як на 15 днів.

Для випуску товарів відповідно до заявленого митного режиму за тимчасовою митною декларацією застосовуються курси валют, заходи тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на дату прийняття органом доходів і зборів тимчасової митної декларації для оформлення. Якщо декларант не володіє точними відомостями, необхідними для визначення

ставок митних платежів, для нарахування сум митних платежів за тимчасовою митною декларацією застосовується найбільша ставка митних платежів з тих, під яку може підпадати товар.

Періодична митна декларація може подаватися на регулярне переміщення через митний кордон України товарів однією й тією ж особою на тих самих умовах та підставах упродовж не більше 180 днів і під зобов'язання про подання додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією продовж попереднього календарного місяця, у порядку та на умовах, установлених Кабінетом Міністрів України.

У разі подання відповідно до ст.ст. 259, 260 Митного Кодексу попередньої, тимчасової або періодичної митної декларації декларант або уповноважена ним особа повинні впродовж строків, визначених відповідно до цього Кодексу, подати органу доходів і зборів додаткову декларацію, яка містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою в звичайному порядку.

Митна декларація подається органу доходів і зборів, який здійснює митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, впродовж 10 робочих днів з дати доставлення цих товарів, транспортних засобів до зазначеного органу.

У разі відмови в прийнятті митної декларації або в митному оформленні товарів, зокрема в зв'язку з прийняттям органом доходів і зборів рішення про коригування митної вартості товарів нова митна декларація подається органу доходів і зборів, який здійснює митне оформлення товарів, не пізніше 10 робочих днів з дати такої відмови, якщо товари впродовж зазначеного часу не розміщено на складі тимчасового зберігання чи на складі органу доходів і зборів.

Товари, які впродовж 30 днів з дня доставлення їх у орган доходів і зборів призначення не поміщені в митний режим або не розміщені на складі тимчасового зберігання чи складі органу доходів і зборів, набувають статусу таких, що зберігаються на складі органу доходів і зборів.

Строки подовжуються органами доходів і зборів на прохання декларанта:

1) у разі хвороби власника товарів, транспортних засобів комерційного призначення або вповноваженої ним особи, що настала після прибуття в місця, установлені органами доходів і зборів для здійснення митного контролю, що підтверджується документом, виданим медичним закладом;

2) коли процедура контролю, який здійснюється іншими державними органами під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, потребує додаткового часу, що підтверджується довідкою відповідного органу;

3) якщо виникли обставини та/або сталися події, що перешкоджають поданню органу доходів і зборів митної декларації, зокрема:

а) стихійне лихо (пожежа, повінь тощо), введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях у зоні митного контролю, інші надзвичайні та невідворотні за цих умов події (обставини непереборної сили);

б) протиправні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу комерційного призначення чи товарів, що підлягають декларуванню;

в) неможливість подальшого руху транспортного засобу внаслідок зсуву, пошкодження або розпакування товару, що унеможлиблює пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Залежно від характеру обставин і подій, зазначених у частині четвертій цієї статті, документи, що підтверджують їх наявність і тривалість дії, видаються державними органами та іншими суб'єктами відповідно до їх компетенції.

Для подовження строків пред'явлення або декларування органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення власник або вповноважена ним особа звертається до органу доходів і зборів з письмовою заявою, зокрема в електронній формі. До заяви додаються відповідні документи, які підтверджують обставини та події.

Орган доходів і зборів на підставі заяви та доданих до неї документів продовжує строк декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення на час, необхідний для усунення причин, що не дали змоги своєчасно задекларувати ці товари, транспортні засоби.

Декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення може здійснюватися до прибуття їх на митну територію України або до органу доходів і зборів призначення згідно з порядком та умовами, визначеними чинним законодавством.

Митна декларація реєструється та приймається органом доходів і зборів у порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику.

Митна декларація та інші документи подаються органу доходів і зборів в електронному вигляді з дотриманням вимог Митного кодексу або ж на паперових носіях. Митна декларація на паперовому носії супроводжується її електронною копією. Разом з митною декларацією органу доходів і зборів подаються рахунок або інший документ, що визначає вартість товару.

Органам доходів і зборів забороняється вимагати надання декларантом або вповноваженою ним особою документів та/або відомостей, якщо законами України передбачено надання таких документів (відомостей) органам доходів і зборів державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», а також приймати й використовувати такі документи та/або відомості, надані декларантом або вповноваженою ним особою, для здійснення митних формальностей, крім випадків, визначених Митним кодексом.

Дата та час подання митної декларації фіксується органом доходів і зборів шляхом її реєстрації, зокрема з використанням інформаційних технологій. Орган доходів і зборів не має права відмовити в реєстрації митної декларації.

Орган доходів і зборів зобов'язаний надати декларанту або вповноваженій ним особі можливість самостійного фіксування в електронній системі митного

оформлення факту й часу подачі органу доходів і зборів митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, і документів, необхідних для митного оформлення, на паперовому носії, а в разі електронного декларування — можливість отримання від органу доходів і зборів повідомлення про дату й час надходження до цього органу електронної митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює. Ненадання органом доходів і зборів такої можливості є бездіяльністю, яка може бути оскаржена.

З метою визначення правильності заповнення поданої митної декларації та відповідності доданих до неї документів установленим вимогам орган доходів і зборів здійснює перевірку митної декларації.

Митна декларація приймається для митного оформлення, якщо вона подана за встановленою формою, підписана особою, яка її подала, і перевіркою цієї декларації встановлено, що вона містить всі необхідні відомості й до неї додано всі документи. Факт прийняття митної декларації засвідчується посадовою особою органу доходів і зборів, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), зокрема з використанням інформаційних технологій.

У разі, якщо з причин, визнаних органом доходів і зборів обґрунтованими, окремі документи не можуть бути подані разом з митною декларацією, дозволяється надати такі документи продовж часу, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику.

З моменту прийняття органом доходів і зборів митної декларації вона є документом, що засвідчує факти, які мають юридичне значення, а декларант або вповноважена ним особа несе відповідальність за подання недостовірних відомостей, наведених у цій декларації.

Орган доходів і зборів не має права відмовити в прийнятті митної декларації, якщо виконано всі умови, установлені Митним кодексом.

Відмова органу доходів і зборів у прийнятті митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанту.

Орган доходів і зборів відмовляє в прийнятті митної декларації лише з таких підстав:

- 1) митна декларація не містить усіх відомостей або подана без документів, передбачених чинним законодавством;
- 2) електронна митна декларація не містить встановлених законодавством обов'язкових реквізитів;
- 3) митну декларацію подано з порушенням інших вимог, установлених Митним кодексом.

У разі відмови в прийнятті митної декларації посадовою особою органу доходів і зборів заповнюється картка відмови в прийнятті митної декларації за формою, установленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику. Один примірник зазначеної картки невідкладно вручається (надсилається) декларанту або упов-

новаженій ним особі. Інформація про відмову в прийнятті для оформлення електронної митної декларації надсилається декларанту електронним повідомленням, засвідченим електронним цифровим підписом посадової особи органу доходів і зборів.

Документи, відомості про які зазначені в митній декларації, повинні зберігатися декларантом або вповноваженою ним особою впродовж не менш як 1095 днів. Декларант та вповноважена ним особа несуть установлену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність за подання недостовірних відомостей, внесених ними до митної декларації, за знищення або втрату документів, відомості про які зазначені в митній декларації, до закінчення строку зберігання.

Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом, крім особливих видів мита, встановлюються Митним кодексом і міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Правила оподаткування особливими видами мита встановлюються Законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», окремим законом щодо встановлення додаткового імпортного збору.

Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, іншими (крім мита) митними платежами встановлюються Податковим кодексом України.

Резюме до розділу 9

Отже, зовнішньоекономічна діяльність як предмет правового регулювання може бути визначена таким чином: зовнішньоекономічна діяльність — це сукупність суспільних відносин, які складаються між українськими та іноземними суб'єктами господарювання з приводу таких соціальних благ, як матеріальні блага, послуги та результати інтелектуальної діяльності, що переміщуються на територію України або за її межі, та які регулюються договорами між учасниками таких відносин, міжнародними торговельними звичаями, правом відповідної країни та нормами відповідних міжнародних договорів.

Питання, тести для самоконтролю

- 1. Визначення зовнішньоекономічної діяльності в законодавстві України?*
- 2. Види суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності?*
- 3. Принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності?*
- 4. Поняття та мета державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності?*
- 5. Органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та їх повноваження?*

6. *Нормативно-правові засади квотування та ліцензування зовнішньоекономічної діяльності?*
7. *Поняття та форма зовнішньоекономічного договору (контракту)?*
8. *Зміст зовнішньоекономічного договору (контракту)?*
9. *Поняття, зміст і завдання ІНКОТЕРМС?*
10. *Які нормативно-правові акти визначають зміст митного регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності?*
11. *Організаційно-правові засади здійснення митної державної справи?*
12. *Поняття та порядок здійснення митного контролю?*
13. *Поняття та порядок здійснення митного оформлення?*
14. *Митне декларування. Поняття та види.*
15. *У чому полягає принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва?*
16. *Який орган державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснює антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні розслідування:*
- а) Національний Банк України;
  - б) Антимонопольний комітет;
  - в) Міністерство економіки;
  - г) Верховна Рада України;
  - г) Місцеві органи виконавчої влади.
17. *Форма зовнішньоекономічного договору (контракту) визначається:*
- а) правом місця укладання договору;
  - б) за місцезнаходженням (місцем проживання) управленої сторони;
  - в) за місцезнаходженням (місцем проживання) зобов'язаної сторони;
  - г) нотаріусом.
18. *Який термін ІНКОТЕРМС покладає на продавця мінімальні обов'язки:*
- а) FCA;
  - б) CIF;
  - в) EXW;
  - г) DDP;
  - г) інше.
19. *На території України запроваджуються такі правові режими для іноземних суб'єктів господарювання (укажіть зайве):*
- а) спеціальний;
  - б) національний;
  - в) найбільшого сприяння;
  - г) ліцензійний.
20. *Якщо товар декларується з використанням попередньої або періодичної митних декларацій, митне оформлення за цими деклараціями завершується в строк, що не перевищує <...> з моменту їх подання:*
- а) 4-х годин;
  - б) 1-го місяця;
  - в) 3-х місяців;
  - г) 2-х робочих днів.

Завдання для індивідуальної роботи

---

1. Проведіть порівняльну характеристику процедури митного оформлення та митного контролю. Результати оформіть у вигляді порівняльної таблиці.
2. Проаналізуйте правові статуси та обсяг повноважень органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Складіть таблицю.

Приклади практичних завдань

---

1. Складіть зовнішньоекономічний договір (контракт) з різними умовами поставки відповідно до ІНКОТЕРМС. Проаналізуйте його. З'ясуйте, які зобов'язання він установлює для суб'єктів ЗЕД?
2. Відповідно до положень Митного кодексу України організуйте розмитнення транспортного засобу й представте його у формі презентації. Які документи необхідно заповнювати за такого виду митного оформлення? Які повноваження суб'єктів митного оформлення? Які строки митного оформлення цього виду передбачені нормативно-правовими актами?

Рекомендовані джерела для поглибленого вивчення матеріалу

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР зі змінами. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4495-17>.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003.
7. Про визнання такими, що втратили чинність, Указів Президента від 4 жовтня 1994 року № 567 і від 1 липня 1995 року № 505: Указ Президента України від 19 травня 2011 р. № 589/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/589/2011>.

8. Про внесення змін до Класифікатора іноземних валют та банківських металів: Постанова Правління НБУ від 19 квітня 2016 р. № 269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0269500-16>.

9. Про затвердження Положення про порядок видачі разових (індивідуальних) ліцензій: Наказ Міністерства економіки України від 17 квітня 2000 р. № 47 зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0259-00>.

10. Про затвердження положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів): Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 6 вересня 2001 р. № 201 зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0833-01>.

11. Офіційний сайт Універсальної товарно-сировинної біржі. URL: <http://www.utsb.kiev.ua/ukr/hlosariy/677-inkoterms.html>.

Навчальна література

1. Господарське право: Підручник: У 2 ч. / В. Ф. Опришко, Н. С. Хатнюк, Н. А. Фукс та ін.; за заг. ред. В. Ф. Опришка та Н. С. Хатнюк. К.: КНЕУ, 2011. Ч. 2. 501 с.

2. Правове регулювання господарської діяльності: Навч. посібник / [В. В. Мачуський, Л. О. Кожура, Ю. В. Сагайдак та ін.]; за заг. ред. доц., к. ю. н. В. В. Мачуського. К.: КНЕУ, 2015. 152 с. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/wp-content/PRGD.pdf> (дата звернення: 04.02.2019).

3. Міжнародне приватне право: Навч. посібник / В. А. Бігун, В. М. Гайворонський (ред.). К.: Юрінком Інтер, 2005. 368 с.